

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „ALEXANDRU PHILIPPIDE”, IAȘI
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ „IORGU IORDAN – ALEXANDRU ROSETTI”, BUCUREȘTI
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ „SEXTIL PUȘCARIU”, CLUJ-NAPOCA

**LEXICOGRAFIA ACADEMICĂ ROMÂNEASCĂ.
PROVOCĂRILE INFORMATIZĂRII
AcadLexi 2025**

Volumul cuprinde lucrări prezentate la ediția a XIV-a a Colocviului cu participare internațională „Lexicografia academică românească. Provocările informatizării”. AcadLexi 2025 (<https://philippide.ro/acadlexi.html>).

Coordonatori de volum: Elena Isabelle Tamba, Mariana Nastasia

Editori:

Alexandru Anghelina
Iulia Barbu-Comaromi
Călina Ciocoiu
Alexandra Ilie
Mircea Minică
Andreea-Nora Pușcaș

Referenți științifici:

Conf. univ. dr. Ana-Maria Minuț
CS I dr. Gabriela Haja

Coperta: Lucian Săcrieru-Dragomir

ISSN: 3008-6159

ISSN-L: 3008-6159

DOI: https://doi.org/10.52257/30086159_2025

© 2025 Editorii volumului. Toate drepturile rezervate.

Universitatea Babeș-Bolyai

Presa Universitară Clujeană

Str. Hasdeu nr. 51

400371 Cluj-Napoca, România

Tel./fax: (+40)-264-597.401

E-mail: editura@ubbcluj.ro

<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „ALEXANDRU PHILIPPIDE”, IAȘI
INSTITUTUL DE LINGVICĂ „IORGU IORDAN – ALEXANDRU ROSETTI”, BUCUREȘTI
INSTITUTUL DE LINGVICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ „SEXTIL PUȘCARIU”, CLUJ-NAPOCA

ACTELE COLOCVIULUI INTERNAȚIONAL „LEXICOGRAFIA ACADEMICĂ ROMÂNEASCĂ. PROVOCĂRILE INFORMATIZĂRII” AcadLexi 2025

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ
2025

PARADIGME SEMANTICE ALE VERBULUI A (SE) IMAGINA

CĂLINA-GEORGIANA CIOCOIU*

Lexicografia este domeniul din sfera lingvisticii aflat în slujba imortalizării cuvintelor așa cum sunt ele într-un anumit stadiu de dezvoltare. Acaparată de era digitală, subdomeniul reușește să se adapteze și își păstrează obiectivele: descriere clară, sistematică și cât mai exhaustivă a elementelor limbii; o provocare rămâne, totuși, expunerea și transpunerea digitală a sensurilor cuvintelor. Semantica a cunoscut diverse fațete și direcții de analiză, existând o permanentă legătură între teorii anterioare și posterioare (Geeraerts 2010: XVII). Dintre acestea, se remarcă modul sistematic de organizare a sensurilor, finisat de Aristotel prin definirea genului proxim și a diferenței specifice, și, continuat ulterior în chip diferit, prin moștenirea lăsată de Humboldt și Ferdinand de Saussure. Apogeul acestei abordări onomasiologice, însă, culminează cu apariția și dezvoltarea semanticii structurale sub privirea lui E. Coșeriu și teoria câmpurilor lexicale dezvoltată de acesta.

Lucrarea de față reprezintă o parte importantă a cercetărilor mele doctorale¹ despre metodele posibile de reprezentare a sensurilor, atât din punct de vedere onomasiologic, cât și semasiologic, cu ajutorul instrumentelor computerizate. Acest studiu își propune aplicarea metodei de construire a micro- și macro- câmpurilor lexicale în viziune coșeriană, evidențiind componenta funcțională a abordării. Astfel, vom descrie rețelele semantice ale verbului românesc *a (se) imagina*, prin analizarea unui eșantion de contexte surprinzând utilizarea contemporană a acestuia. Urmărim identificarea unor paradigme în baza contextelor și a experienței vorbitorilor nativi, reprezentarea grafică a acestora, insistând asupra relațiilor stabilite între concepte, și perspectiva axată pe vorbire, ce oferă dinamicitate acestor câmpuri.

1. Aspecte conceptuale

Înțelegerea particularităților conceptuale ale teoriei lui E. Coșeriu reprezintă un punct-cheie în aplicarea acesteia. Spre deosebire de perspectivele precursorilor săi, simpatizanți ai

---

* Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide”, Academia Română, Filiala Iași, str. Th. Codrescu, nr. 2/Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, bd. Carol I, nr. 11.

¹ Studiul acesta nu este obiectul descrierii unor posibile limitări teoretice sau computaționale, cum nu urmărește nici interferarea cu alte metodologii și teorii lingvistice. Pe acestea le vom aborda în alte lucrări, neexistând momentan un studiu aplicativ al teoriei câmpurilor lexicale a lui Coșeriu asupra acestor verbe, de la care am fi putut porni.

teoriei câmpurilor lexicale, Trier și Weisgerber, direcția coșeriană se remarcă prin consistența de care dă dovadă pe parcursul mai multor studii (Moscal 2013: 101) prin definirea clară a cadrului în care se desfășoară cercetarea, dar și a nivelului la care se poate aplica. Totuși, există aspecte ale lingvisticii coșeriene care pot ridica întrebări asupra acestor aspecte, implicări teoretice ce i-au fost, de asemenea, constatate.

Un prim element de noutate pe care E. Coșeriu îl aduce în teoria câmpurilor lexicale este fixarea subdomeniului de cercetare în cadrul căruia desfășoară analiza. Astfel, acesta descrie lexemata (Coșeriu 1968: 3), prin atenția asupra raportului de semnificare, stabilit, prin excelență, între semnificații a două semne lingvistice. De asemenea, lingvistul încearcă să delimiteze granițele lexematicii atât față de perspectiva onomasiologică, cât și de cea semasiologică, concluzionând totuși că există o legătură între acestea; acest aspect ne poate duce cu gândul la perspectiva lui M. Bréal (1900), privind necesitatea integrării ambelor direcții în vederea studiului sensurilor cuvintelor.

O altă componentă substanțială pentru teoria coșeriană o reprezintă modul în care câmpurile lexicale sunt descrise. Acestea se bazează pe trăsături rezultate în urma stabilirii de opoziții între concepte, rezultând câmpuri uni-, bi- sau multidimensionale (Coșeriu 1976). Coșeriu preia modelul din fonologie, de la structuralistul afiliat Școlii de la Praga, Nikolai Trubețkoi. Aceste câmpuri se constituie treptat, arborescent, existând diverse criterii de opoziții ce pot fi aplicate în descrierea relațiilor dintre concepte. Totuși, merită menționat că aceste criterii nu sunt universale: ele au aplicabilitate redusă și specifică asupra unei anumite părți din lexic; în fond, este cunoscut faptul că lingvistul exclude intenționat anumite elemente lexicale din analiza sa (de exemplu, terminologia), iar pe unele refuză să le trateze (problemele de omonimie și polisemie).

În cadrul primului studiu amintit (Coșeriu 1968), Coșeriu descrie câmpurile lexicale drept structuri paradigmatică și detaliază modul în care acestea se constituie, aducându-se o perspectivă funcțional-structurală. Principiul aplicat este simplu și urmează modelul saussurian care descrie liniaritatea semnului. Astfel, pornind de la contexte și constituirea planului sintagmatic, Coșeriu descrie criteriile de opoziție în raport cu modul în care elementele limbii sunt selectate din planul paradigmatic. Urmărindu-se contexte succesive, conceptele sunt finisate și intră în mai multe tipuri de opoziții; din acest motiv, clasificarea opozițiilor după model fonologic, în funcție de numărul de dimensiuni, pare a fi potrivită și permisivă cu aspectul funcțional al limbii. Câmpurile lexicale se constituie prin repetarea procesului, fapt ce sugerează dinamicitatea și modul de actualizare a conceptelor pentru vorbitorii nativi.

Deși nu are implicații directe în teoria câmpurilor lexicale, viziunea tripartită asupra limbii pe care Coșeriu o fixează (2004: 97) este relevantă în contextul descrierii modului în care se constituie câmpurile lexicale. Spre deosebire de teoria propusă de Ferdinand de Saussure, la Coșeriu mai există un nivel între sistem și vorbire, norma, care descriere o serie de filtre general acceptate de comunitatea de vorbitori; conceptele, desigur, și câmpurile lexicale se află la nivelul sistemului. Totuși, ce ne atrage atenția confruntând acest model cu

modul de constituire al câmpurilor este identificarea conceptelor uitându-ne la vorbire printr-o lentilă ce a fost menționată, dar nu și definită de către lingvist, intuiția vorbitorilor nativi. Această intuiție este responsabilă de crearea paradigmatelor ce pot fi înlocuite/adăugate în planul sintagmatic, și, generalizând, de modul în care opozițiile viabile sunt identificate.

2. Setul de date

Înainte de a trece la descrierea metodei de lucru și analiza rezultatelor obținute, trebuie să descriem setul de date pe care le-am ales pentru acest studiu. Urmând modelul descris de Coșeriu și relatat mai sus, am identificat și extras o serie de contexte cu utilizări contemporane ale verbului *a (se) imagina*, pentru care am definit celelalte elemente posibile ale paradigmei, în eventualitatea în care trecerea în planul sintagmatic nu s-ar fi întâmplat deja. Astfel, am extras un eșantion de 350 de contexte dintr-un corpus electronic (*Romanian Web Corpus – roTenTen*) reprezentând o colecție de texte colectate de pe internet; acesta a fost accesat prin intermediul Sketch Engine (Kilgarriff *et al.* 2014).

De asemenea, după identificarea paradigmatelor, pentru fiecare alt verb găsit pentru fiecare paradigmă, am analizat un eșantion de câte 150–200 de cuvinte din același corpus pentru a identifica alte posibile paradigme. Delimitarea numărului de elemente pentru fiecare eșantion a fost empirică, căutând să găsim acele contexte care permit apariția unor elemente diferite în paradigme. Altfel spus, am căutat acele situații lingvistice necesare, dar suficiente, care pot extinde aria de acoperire semantică a câmpurilor. Adică, este nevoie doar să identificăm un context care extinde paradigma existentă sau care permite formarea de noi paradigme pentru a defini suprafața câmpurilor. Această practică nu diminuează calitatea rezultatelor obținute întrucât, așa cum am precizat deja, perspectiva coșeriană asupra teoriei câmpurilor lexicale se axează, prin latura sa funcțională, asupra fenomenelor vorbirii, responsabile de dinamicitatea și flexibilitate.

3. Metoda de lucru

Așa cum am menționat anterior, în vederea descrierii conceptelor prin identificarea opozițiilor, am apelat la modelul propus de Coșeriu (1968: 8), având o abordare în oglindă: am pornit de la un plan paradigmatic complet și am definit celelalte elemente posibile ale paradigmei din care s-ar fi făcut, anterior, selecția. Pentru a surprinde trăsăturile potențialelor sensuri (Hanks 2013: 74) pe care verbul *a (se) imagina* le are, a fost nevoie să identificăm și să analizăm, în primul rând sensurile contextuale ale acestora. Astfel, folosindu-ne, asemenea lui Coșeriu, de intuiția vorbitorului nativ, am identificat patru paradigme prezente constant în eșantionul nostru:

gândi/închipui/proiecta/presupune/crede
 crea/inventa/face/gândi/închipui
 dori/vrea/gândi/închipui
 reprezenta/închipui/fi

Pentru fiecare paradigmă, am extras un context reprezentativ care să contribuie la înțelegerea identificării etapei anterioare selecției:

[...] să încerc să îmi imaginez că eu sunt în locul lor.

[...] am imaginat un experiment simplu cu un număr de sarcini electrice.

A funcționat cum și-a imaginat.

[...] este un tip de mască cu cioc lung, sprâncene stufoase, imaginând un om bătrân, trist.

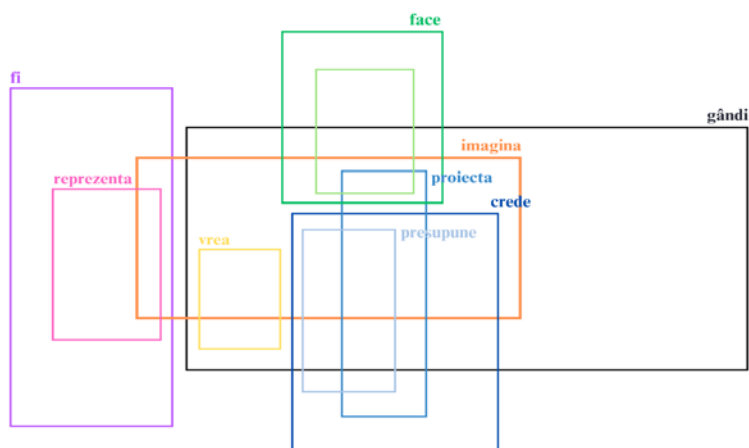
(roTenTen)

În continuare, în vederea unei reprezentări cât mai finisate a identificării câmpurilor lexicale din care verbul *a (se) imagina* face parte, am analizat câte un eșantion pentru fiecare dintre celelalte elemente ale paradigmatelor. Am procedat într-un mod similar, unica diferență fiind că nu am mai dezvoltat paradigmele semantice ale celorlalte verbe cognitive, ci ne-am axat pe aria de acoperire grafică pe care acestea le-ar avea cu ariile în care se găsește și verbul supus analizei acestui studiu.

Metoda aceasta are validitate prin relațiile dintre sensurile cuvintelor, dinspre uz spre sistemul de concepte. Nu putem să nu rămânem sceptici asupra procesului, dat fiind că acesta reprezintă o acțiune pur subiectivă (intuiția vorbitorilor nativi), pe care Coșeriu nu evită să o numească, dar evită să o explice, fiind vorba de o activitate pur cognitivă. Elaborarea acestei discuții nu reprezintă scopul acestui studiu, dar ea afectează gradul de transpunere a metodei prin mijloace computerizate, fără intervenția lingvistului. Totuși, fenomenul nu interferează cu scopul acestei lucrări: urmarea metodei și stabilirea relațiilor dintre posibilele paradigme ale verbului propus analizei.

4. Rezultate și discuții

În urma identificării paradigmatelor semantice care definesc verbul *a (se) imagina*, dar și ulterior demarcării ariilor celorlalte verbe cognitive conexe, am reprezentat, în figura de mai jos, ariile de acoperire specifice pentru câmpurilor lexicale:

Figura 1. Paradigma semantică a verbului *a (se) imagina* surprinsă prin teoria câmpurilor lexicale.

Prin culori, am încercat demarcarea fiecărei paradigme în parte, verbul *a gândi* având o reprezentare neutră datorită unei largi arii de acoperire semantică privind sensurile și multitudinea opțiunilor pentru selecția din paradigma verbelor cognitive în limba română; acesta se găsește în trei din patru paradigme identificate în urma analizării eșantionului nostru; amintim că denumirile prezente în figură reprezintă convențional câte un concept. Astfel, aria semantică a verbului *a (se) imagina* este marcată prin culoare portocaliu, și, similar, cu galben am surprins paradigma (3), cu nuanțe de mov și roz am reprezentat paradigma (4), am folosit albastru pentru ilustrarea paradigmei (1), iar nuanțele de verde au fost atribuite paradigmei (2). Menționăm că reprezentarea grafică urmărește să surprindă calitatea opozițiilor stabilite între elementele paradigmelor și nu cantitatea utilizărilor semantice. Figura ar trebui analizată din punctul de vedere al incluziunii ariilor și din prisma intersecțiilor lor. Acestea reprezintă micro- și macro- câmpurile lexicale din teoria coșeriană.

După cum se poate observa în urma confruntării reprezentării grafice cu paradigmele anterior prezentate, există trei verbe cognitive pe care nu le-am inclus vizual: „a inventa” din paradigma (2), *a dori* din seria (3), și *a închipui*, care apare în toate cele patru mari paradigme identificate în urma analizării corpusului. Motivul din spatele acestei decizii constă în nevoia de a evita ceea ce păreau a fi (aproape) sinonime totale, așa cum și E. Coșeriu le separă de obiectul de lucru al studiului său. Aceste verbe au apărut în paradigme mereu împreună, astfel: *inventa/crea, dori/vrea, închipui/imagina*. Deși probabil din punct de vedere stilistic, sau, urmărind criteriile de analiză, nu am putut, în studiul nostru, delimita, fără suprapunere totală, câmpurile semantice ale acestor verbe folosind metoda descrisă de Coșeriu în studiul detaliat anterior. De asemenea, facem trimitere și la sistemul tripartit descris de lingvist, în raport cu scopul obiectului de analiză al teoriei câmpurilor lexicale, opozițiile dintre concepte. Este dificil, fără o direcție clară și fără a exista riscul unei interpretări eronate a unor contexte și paradigme, a aplica modul de lucru propus inițial.

În ceea ce privește reprezentarea grafică, menționăm că, pentru a delimita suprafețele, am recurs la un mod de lucru empiric; acestea nu ilustrează frecvențele trăsăturilor posibile, ci indică delimitări limitate, statice, ale verbelor cognitive din punct de vedere semantic. Altfel spus, întrucât credem că rezultatele analizei contextelor au fost necesare, dar nu însă și suficiente pentru delimitările semantice, am evitat a utiliza metode statistice pentru modelarea grafică. Totuși, modelul descris de E. Coșeriu ne permite să fim încrezători în delimitările stabilite, cu mențiunea că, de asemenea, este permisiv când vine vorba de posibilitatea schimbărilor conceptelor din pricina schimbării modurilor vorbitorilor de a utiliza anumite verbe; această trăsătură face din teoria câmpurilor lexicale în viziunea coșeriană o teorie funcțional-structurală.

Au existat voci care au ridicat întrebări la adresa lui Coșeriu referitoare la descrierea metodelor sale de analiză structural-funcțională și cum acestea au o aplicabilitate limitată la părți izolate ale lexicului. Pentru câmpurile lexicale, de exemplu, observăm că majoritatea studiilor au la bază analize efectuate asupra substantivelor, reprezentând o categorie mai ușor de descris dacă luăm în calcul numărul variațiilor contextuale pe care le pot avea, atât

lexical, cât și gramatical. Dacă dorim să obținem o analiză sau o descriere mult mai cuprinzătoare a câmpurilor lexicale ale verbelor, trebuie să analizăm nu doar paradigmele din care s-a făcut selecția, ci și alte elemente definitorii, în special pentru această categorie morfologică. Bidu-Vrănceanu (Bidu-Vrănceanu 1981) menționează atunci când amintește despre verbe importanța condiționării semantice a acestora de natura lexicală a subiectului din propoziție. Datorită acestui motiv, am analizat contextele pentru verbul *a (se) imagina* atât din punct de vedere lexical, cât și constructivist (Goldberg 1995). Din păcate, pentru eșantionul selectat de noi, rezultatele nu au fost suficient de concludente pentru a putea stabili o relație clară între anumite sensuri și/sau paradigme verbale și alte elemente specifice ale acestei clase, sau ale altor elemente lexicale.

Am identificat, însă, o serie de elemente lexico-gramaticale ce ar putea reprezenta subiectul unui studiu aparte asupra modului în care utilizarea contextuală determină sau influențează activarea unui anumit sens; totuși, un astfel de studiu iese din radarul lingvisticii structurale sau structural-funcționale, accentul nemaifiind pe stabilirea opozițiilor dintre concepte și, extrapolând, asupra descrierii lor, ci pe elemente vizând mai degrabă norma și vorbirea, nu sistemul. Totuși, dintre acestea, amintim trei elemente de interes, chiar și în delimitarea câmpurilor lexicale: diateza, aspectul și valența sau forma. Împreună, în cazul delimitării propuse în studiu de față, ridică următoarea întrebare conceptuală: sunt *a imagina*, *a se imagina* și *a-și imagina* forme ale aceluiași verb? Există sensuri specifice, trăsături sau paradigme verbale asociate individual cu aceste forme? Dacă da, ar trebui ele tratate sub umbrela aceluiași verb sau/și ar trebui identificată o metodă prin care reprezentarea grafică să reflecte aceste diferențe? Momentan, din pricina materialului limitat consultat, nu avem un răspuns referitor la aceste întrebări, însă ele pot constitui, în contextul reprezentării câmpurilor lexicale, subiectul unor cercetări de sine stătătoare.

5. Concluzii

Așa cum am observat, perspectiva coșeriană asupra teoriei câmpurilor lexicale poate fi urmărită și aplicată și altor categorii gramaticale, obținându-se rezultate privind modul de reprezentare al paradigmelor semantice din care elementele supuse analizei fac parte. Am arătat, astfel, un mod de a ilustra și descrie paradigmele semantice ale verbului *a (se) imagina* din limba română, apelând la un corpus de texte colectate de pe internet, accesibil digital. De asemenea, am identificat câteva elemente problematice privind aplicabilitatea teoriei coșeriene pentru o descriere exhaustivă, unele limitări teoretice, dar și noi direcții pentru cercetări viitoare.

BIBLIOGRAFIE

Bidu-Vrănceanu 1981 = Angela Bidu-Vrănceanu, *Problèmes d'analyse des champs lexicaux*, în Horst Geckeler, Brigitte Schlieben-Lange, Jürgen Trabant, Harald Weydt (ed.), *Logos Semantikos. Studia in honorem Eugenio Coseriu (1921–1981)*, vol. III, Semantik, Editura De Gruyter, 1981, Berlin, New York, Madrid, p. 349–360.

- Bréal 1900 = Michel Bréal, *Semantics: Studies in the Science of Meaning*, publicat de W. Heinemann, 1900, Londra.
- Coșeriu 1968 = Eugeniu Coșeriu, „Les structures lexématiques”, în Wilhelm Theodor Elwert (ed.), *Probleme der Semantik*, Zeitschrift für französische Sprache und Literatur, Supplement New series, 1, 1968, p. 3–16.
- Coșeriu 1976 = Eugeniu Coșeriu, *Vers une typologie des champs lexicaux*, în „Cahiers de lexicologie. Revue internationale de lexicologie et lexicographie”, vol. 27, p. 30–51.
- Coșeriu 2004 = Eugen Coșeriu, *Teoria limbajului și lingvistica generală*, Editura Enciclopedică, București.
- Geeraerts 2010 = Dirk Geeraerts, *Theories of Lexical Semantics*, Oxford, Editura Oxford University Press.
- Goldberg 1995 = Adele E. Goldberg, *Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure*, University of Chicago Press.
- Hanks 2013 = Patrick Hanks, *Lexical Analysis. Norms and Exploitations*, The MIT Press.
- Moscal 2013 = Dinu Moscal, *Teoria câmpurilor lexicale. Cu aplicație la terminologia populară a formelor de relief pozitiv*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
- Kilgarriff *et al.* 2014 = A. Kilgarriff, V. Baisa, J. Bušta, M. Jakubiček, V. Kovář, J. Michelfeit, P. Rychlý, V. Suchomel, *The Sketch Engine: Ten years on*, în „Lexicography”, 1(1), 2014, p. 7–36.

SEMANTIC PARADIGMS OF THE VERB *A (SE) IMAGINA*

ABSTRACT

In the context of the structural-functional theory proposed by E. Coșeriu regarding lexical fields, the present work represents a case study on the semantic paradigms of the verb “a (se) imagina”, where it may appear alongside other cognitive verbs. The descriptive analysis of how these semantically distinct areas are formed is relevant to my doctoral research, which aims to identify a method for representing networks of linguistic signs that takes into account both a semasiological and an onomasiological perspective.

More precisely, this paper examines the process of forming micro- and macro-lexical fields, considering their quasi-open nature suggested by the functional perspective, while also focusing on the dynamics of meanings for the three verb forms in question: *a imagina*, *a se imagina*, and *a-și imagina*. The analysis is applied to a sample of contexts extracted from the electronic corpus – the Romanian Web Corpus (roTenTen), a collection of internet texts accessed through Sketch Engine (Kilgarriff *et al.* 2014).

Starting from their contextual uses, we observe a series of verbs that can replace the verb “a (se) imagina”, aiming to identify the features that may form oppositions in the establishment of lexical fields. Furthermore, we describe these contexts by following two types of analysis: a constructivist analysis, focused on grammatical elements (voice, mood, tense, valency, person, aspect), and a lexical analysis, which emphasizes the way in which the meanings of elements within a sentence influence each other. These are necessary to provide an overview of the polysemous nature of the three verbal forms and support the description of the concept.

Paradigme semantice ale verbului a (se) imagina

Finally, based on the description of the semantic paradigms, this case study addresses some theoretical aspects regarding the way the verb “a (se) imagina” participates in the formation of lexical fields specific to cognitive verbs, as well as the potential issues that may arise in their representation.

Keywords: *cognitive verbs, lexical fields, onomasiology, meanings, contexts.*

